

Meerjarenbeleidsplan Dementie 2023 - 2025

Voor toekomstbestendige dementiezorg

Vereniging
Transmurale
Zorg sterk in
verbinden

Voorwoord

Arnold van Halteren

Directeur,
Vereniging Transmurale
Zorg Den Haag e.o.

Voorzitter
Netwerk Dementie
Haaglanden

Marleen Quakkelaar

Programmaleider
dementie, Vereniging
Transmurale Zorg Den
Haag e.o.

Netwerkcoördinator
Netwerk Dementie
Haaglanden

We zullen steeds vaker te maken krijgen met mensen met dementie in onze persoonlijke omgeving. Misschien heeft u het al eens van dichtbij meegemaakt of heeft u er juist nog nooit van gehoord.

Dementie kan iedereen overkomen, bijvoorbeeld mensen met een migratie-achtergrond of mensen met een leeftijd waarbij u deze ziekte nog niet verwacht.

Ook de naasten van mensen met dementie die opeens mantelzorgers worden, kunnen ondersteuning nodig hebben.

Sinds ruim 15 jaar verenigen de zorg- en welzijnsorganisaties in de regio Haaglanden zich in het Netwerk Dementie Haaglanden, om samen sterk te staan in de zorg die we bieden. We zijn trots op deze jarenlange samenwerking en wat er in die jaren in gezamenlijkheid is bereikt. En hoewel de dementiezorg zich sterk heeft ontwikkeld tot een hoog niveau, realiseren we ons dat de zorg onder druk staat. Het blijft daarom van groot belang om samenwerking en verbinding met elkaar te zoeken. Alleen zo kan het niveau van de dementiezorg behouden en verbeterd worden.

En daar gaan we voor.

Ter voorbereiding op dit meerjarenbeleidsplan zijn er interviews gehouden met leden van het netwerk. In dit plan zijn verschillende quotes uit de interviews terug te vinden.

“Ik heb het netwerk altijd ervaren als deskundig, gedreven en verbindend”

‘Voor toekomstbestendige dementiezorg’ is het motto én de prioriteit van het meerjarenbeleidsplan 2023-2025. Iedereen kent de uitdagingen waar we voor staan: De druk op de arbeidsmarkt, de groeiende vergrijzing, het tekort aan verpleeghuisplekken en het optimaal samenwerken tussen zorgorganisaties. Het is aan ons als netwerk om hier creatieve en innovatieve oplossingen voor te vinden. Dat betekent dat we niet altijd voor de meest ideale optie kunnen gaan, maar wel voor de meest haalbare waarmee de kwaliteit van zorg behouden blijft of zelfs verbeterd wordt. In de komende jaren zullen we ons blijven inzetten om zorg- en welzijnsorganisaties met elkaar te verbinden in de regio Haaglanden. Samen zorgen we ervoor dat cliënten en mantelzorgers dementiezorg ontvangen die aansluit op hun wensen en behoeften.

Dit meerjarenbeleidsplan beschrijft de missie, visie en ambities die het Netwerk Dementie Haaglanden zichzelf stelt voor de komende drie jaar. Ieder jaar wordt opnieuw bekeken welke thema's aandacht verdienen in het jaarplan. Onze activiteiten stemmen we af op basis van wat we bereikt hebben en veranderende omgevingsfactoren.

Dit meerjarenbeleidsplan is tot stand gekomen dankzij de inbreng van vele stakeholders. Wij willen hen hier hartelijk voor bedanken!

We kijken er naar uit om samen met alle leden van het netwerk de missie, visie en ambities de komende jaren te realiseren.

Inhoud

1. Inleiding	4
1.1 Dementie en dementiezorg	4
1.2 Het Netwerk Dementie Haaglanden	4
1.3 Onze identiteit	5
1.4 Leeswijzer	6
2. Missie en visie	7
2.1 Missie (bestaansrecht)	7
2.2 Visie (toekomstdroom)	7
3. De organisatie van het Netwerk Dementie Haaglanden	8
3.1 Werkgebied en inwonersaantal	8
3.2 De structuur en financiering van het netwerk	9
3.3 Bovenregionale en landelijke samenwerking	11
4. Preventie en vroegtijdige zorgplanning	12
4.1 Ontwikkelingen om ons heen	12
4.2 Ambitie en acties	14
5. Eigen regie en samen beslissen	15
5.1 Ontwikkelingen om ons heen	15
5.2 Ambitie en acties	17
6. Kwaliteit van dementiezorg	18
6.1 Ontwikkelingen om ons heen	18
6.2 Ambitie en acties	21
7. Transmurale samenwerking	22
7.1 Ontwikkelingen om ons heen	22
7.2 Ambitie en acties	23
8. Wijkgericht werken	24
8.1 Ontwikkelingen om ons heen	24
8.2 Ambitie en acties	25
9. Doorontwikkeling Netwerk Dementie Haaglanden	26
9.1 Ontwikkelingen om ons heen	26
9.2 Ambitie en acties	27
<i>Bijlage I – Proces totstandkoming Meerjarenbeleidsplan Dementie 2023-2025</i>	<i>28</i>
<i>Bijlage II – Bronnen</i>	<i>30</i>
<i>Colofon</i>	<i>31</i>

1. Inleiding

1.1 Dementie en dementiezorg

Dementie is een verzamelnaam voor ruim vijftig ziektes waarbij de hersenen informatie niet meer goed kunnen verwerken. Alzheimer is hiervan de bekendste.

Dementie zorgt voor een hoge ziektelast in de bevolking. Hiermee wordt bedoeld dat er zowel sprake is van verlies van gezonde jaren (door geheugenproblemen, gedragsproblemen, spraakverwarring, lichamelijke problemen en desoriëntatie), als vroegtijdige sterfte. Daarbij heeft dementie vaak een ontwrichtend effect op het leven van de persoon zelf én op het leven van de mensen in diens omgeving. Uit onderzoek van het CBS blijkt dat dementie een van de belangrijkste oorzaken van sterfte onder Nederlanders is en dat, door een groeiende levensverwachting, dementie in 2040 de belangrijkste doodsoorzaak zal zijn. Genezing van dementie is nog niet mogelijk. Daarom is het voorkomen of uitstellen van dementie door het aanpassen van leefstijlfactoren des te belangrijker.¹ En als dementie eenmaal aanwezig is, weten hoe daar op een adequate manier mee om te gaan. Preventie is dan ook een belangrijk onderdeel van dementiezorg.

Mensen met dementie en hun mantelzorgers kunnen beroep doen op zorg en ondersteuning vanuit vier verschillende financieringsstromen:

1. Zorgverzekeringswet

2. Wet Langdurige Zorg

3. Wet Maatschappelijke Ondersteuning

4. Particuliere zorg

De huidige visie op goede zorg voor mensen met dementie en hun mantelzorgers staat beschreven in de Zorgstandaard Dementie 2020, concluderend in 25 aanbevelingen (zie voetnoot).²

Hierop aansluitend heeft het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport de Nationale Dementiestrategie 2021-2030 opgesteld. Hierin worden hoofdzakelijk drie richtingen beschreven: effectief onderzoek, meer kennis in de samenleving en borgen van kennis bij professionals. Met als doel: Uiterlijk in 2025 werken alle professionals in elk regionaal dementienetwerk volgens de zorgstandaard dementie, domein overstijgend en persoonsgericht, doelmatig, tijdig en proactief.³

Meer inhoudelijke informatie over deze documenten staat in hoofdstuk 6: *kwali-teit van dementiezorg*.

1.2 Het Netwerk Dementie Haaglanden

Het Netwerk Dementie Haaglanden is een formeel en duurzaam samenwerkingsverband van zelfstandige organisaties die betrokken zijn bij dementiezorg in Den Haag, Rijswijk, Wassenaar en Leidschdam-Voorburg. Het netwerk is ondergebracht bij Vereniging Transmurale Zorg en de volgende sectoren zijn in dit netwerk vertegenwoordigd: Patiëntenvereniging (Alzheimer NL), de verpleeg-, verzorgingshuizen en thuiszorg (VVT), ziekenhuizen, huisartsen en gezondheidscentra, welzijn, de geestelijke gezondheidszorg (GGZ), gemeenten en verzekeraars. Alle leden zijn middels een samenwerkingsovereenkomst verbonden aan het netwerk.

De samenwerkingsovereenkomst beschrijft de voorwaarden en huisregels die gelden.

1 www.rivm.nl/nieuws/leefstijlfactoren-spelen-rol-bij-voorkomen-of-uitstellen-van-dementie

2 www.vilans.nl/kennis/zorgstandaard-dementie-25-aanbevelingen-goede-dementiezorg

3 Nationale Dementie Strategie 2021-2030, 2021

Kerntaken netwerk dementie

- 1. Coördineren:** Het geheel aan activiteiten om de samenwerking te bevorderen en een eenduidig regionaal beleid te creëren.
- 2. Informeren:** Informatievoorziening voor de leden van het netwerk over regionale en landelijke ontwikkelingen op het gebied van de dementiezorg.
- 3. Signaleren:** Het ophalen van knelpunten en goede voorbeelden. Op basis daarvan zoeken naar oplossingen, deze uitvoeren en weer bijstellen.
- 4. Faciliteren:** Het faciliteren van projecten, scholings- en informatiebijeenkomsten die gericht zijn op samenhang en kwaliteit van dementiezorg.

“Hoe VTZ coördineert, signaleert, faciliteert en organiseert werkt als een stok achter de deur”

Zo staat de inspanningsverplichting van leden, de vertegenwoordiging door leden, de structuur van het netwerk, de functie van het netwerk, de voorwaarden voor nieuwe toetreders en de wijze van het ontbinden van de samen-

werkingsovereenkomst beschreven. In Nederland zijn ruim 60 regionale dementienetwerken, die geclusterd zijn in bovenregionale dementienetwerken. Op de bovenregionale samenwerking wordt dieper ingegaan in hoofdstuk.

1.3 Onze identiteit

Opgericht in 2008

De dementiezorg zo goed mogelijk organiseren

Samenwerkingsverband van zorg- en welzijnsaanbieders

Regionaal verbindend

Verbindende schakel regio met bovenregionaal en landelijk

Begeleid door een netwerkcoördinator

Landelijke inbedding: 1 van de 60 Netwerken Dementie

De cliënten en mantelzorgers centraal

Bijdragen aan een zo hoog mogelijk kwaliteit van leven

Uitvoering middels vier kerntaken

1.4 Leeswijzer

In **hoofdstuk 2** worden de **missie en visie** beschreven.

In **hoofdstuk 3 t/m 9** worden de ontwikkelingen omtrent **dementiezorg, ambities en acties** beschreven.

De hoofdstukken zijn getiteld naar ambities, die samen met de stakeholders in 2022 in kaart zijn gebracht aan de hand van welke maatschappelijke ontwikkelingen er spelen en wat de invloed hiervan is op dementiezorg.

In gezamenlijkheid met de leden van het netwerk is bepaald op welke gebieden het Netwerk Dementie Haaglanden zich moet richten. Dit heeft geleid tot de volgende inhoudelijke ambities voor de periode 2023-2025:

- **Hoofdstuk 4: Preventie en vroegtijdige zorgplanning**
- **Hoofdstuk 5: Eigen regie en samen beslissen**
- **Hoofdstuk 6: Kwaliteit van dementiezorg**
- **Hoofdstuk 7: Transmurale samenwerking**
- **Hoofdstuk 8: Wijkgericht werken**
- **Hoofdstuk 9: Doorontwikkeling Netwerk Dementie Haaglanden**

Methodieken

Tot slot worden in dit plan regelmatig methodieken aangehaald, zoals Persoonsgerichte zorg en Sociale Benadering Dementie. We vertalen lessen uit deze methodieken naar wat passend is binnen de regio Haaglanden en kijken daarbij ook naar wat haalbaar is. Daarom wordt vooral de strekking van de methodiek bedoeld, niet de technische uitvoering.

In dit document komen onderstaande afkortingen regelmatig voor:

- CMD** staat voor *casemanager dementie*
- DNN** staat voor *Dementie Netwerk Nederland*
- GGDH** staat voor *Gezond en Gelukkig Den Haag*
- IZA** staat voor *Integraal Zorg Akkoord 2022*
- VWS** staat voor *Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport*
- WOZO** staat voor *Programma Wonen, Ondersteuning en Zorg voor Ouderen 2022*

2. Missie en visie

2.1 Missie (bestaansrecht)

Het Netwerk Dementie Haaglanden staat voor het behouden en waar mogelijk verbeteren van de kwaliteit, toegankelijkheid en betaalbaarheid van dementiezorg in de regio Haaglanden. De wensen en behoeften van iemand met dementie en diens naasten staan daarbij centraal. We doen dit door zorg- en welzijnsorganisaties samen te brengen op de inhoud om van daaruit te komen tot regionale samenwerkingsafspraken.

“VTZ laat de keten doorstromen, doordat het netwerk inhoudelijk de knelpunten weten aan te pakken”

2.2 Visie (toekomstdroom)

Mensen met dementie en hun mantelzorgers ervaren goede dementiezorg die aansluit op hun wensen en behoeften.

Zij tellen mee, doen mee en zijn van waarde. Samen met hen wordt gekeken naar wat nog wél kan. Hierbij maken we gebruik van verschillende methodieken en vertalen we deze naar de regio.

Passende zorg wordt aan huis geboden of in een woonvorm die past bij de zorgbehoefte, rekening houdt met culturele achtergrond en op een verantwoorde manier levensvrijheid biedt. Dankzij lessen uit de Sociale Benadering Dementie is er kennis in de wijk over de ziekte en hoe men kan helpen. Zorgverlening wordt gekenmerkt door multidisciplinaire afstemming, een vaste casemanager waar mogelijk en digitale innovatie. Formele en informele zorg werken zichtbaar samen in de wijk om de cliënt te ondersteunen en de mantelzorger te ontlasten.

Als netwerk dragen wij bij aan deze visie door zorg en welzijnsinstellingen uit de formele en informele zorg met elkaar te verbinden. Wij vertalen landelijk beleid door naar de wijk en bieden zorgorganisaties de gelegenheid om met elkaar in gesprek te gaan over goede voorbeelden en elkaar te inspireren. Zo dragen we bij aan een goede balans tussen enerzijds het unieke karakter van de organisatie behouden en anderzijds een efficiënte en robuuste samenwerking.

3. De organisatie van het Netwerk Dementie Haaglanden

3.1 Werkgebied en inwonersaantal

Het werkgebied van het netwerk is de regio Haaglanden met daarin de gemeenten Den Haag, Leidschendam - Voorburg, Rijswijk en Wassenaar. De regio had in 2022 714.132 inwoners⁸. Op basis van

bevolkingsprognoses wordt duidelijk dat de verwachting is dat het inwonersaantal in de regio zal toenemen met 59.458 tot 2030. Het totaal aantal inwoners in de regio komt daarmee neer op 773.590 in 2030.

Totaal aantal inwoners per gemeente

Plaats	2020	2030	Toename in %
Den Haag	553.417 inwoners	595.000 inwoners	7,5%
Leidschendam - Voorburg	76.659 inwoners	81.490 inwoners	6,3%
Rijswijk	56.941 inwoners	69.540 inwoners	22%
Wassenaar	27.115 inwoners	27.560 inwoners	1,6%
	714.132 inwoners	773.590 inwoners	8,3%

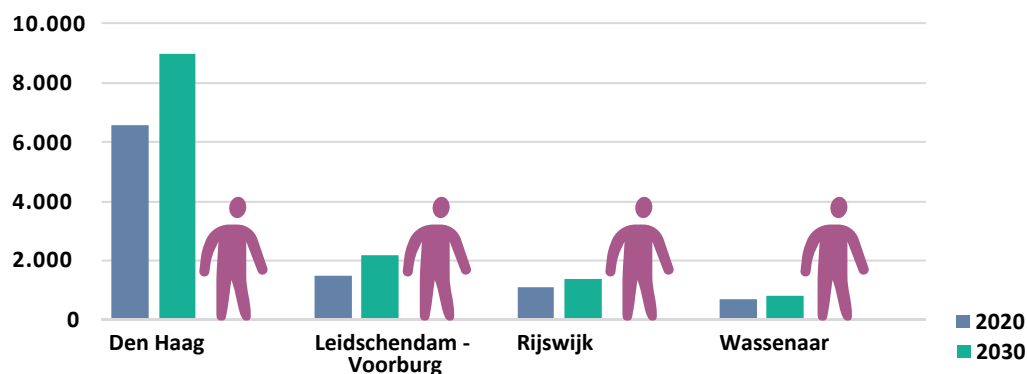
Naast deze bevolkingsgroei stijgt de gemiddelde levensverwachting en bereiken de 'babyboomers' de leeftijdsgrens van 75 jaar. De komende jaren zal er in toenemende mate sprake zijn van een

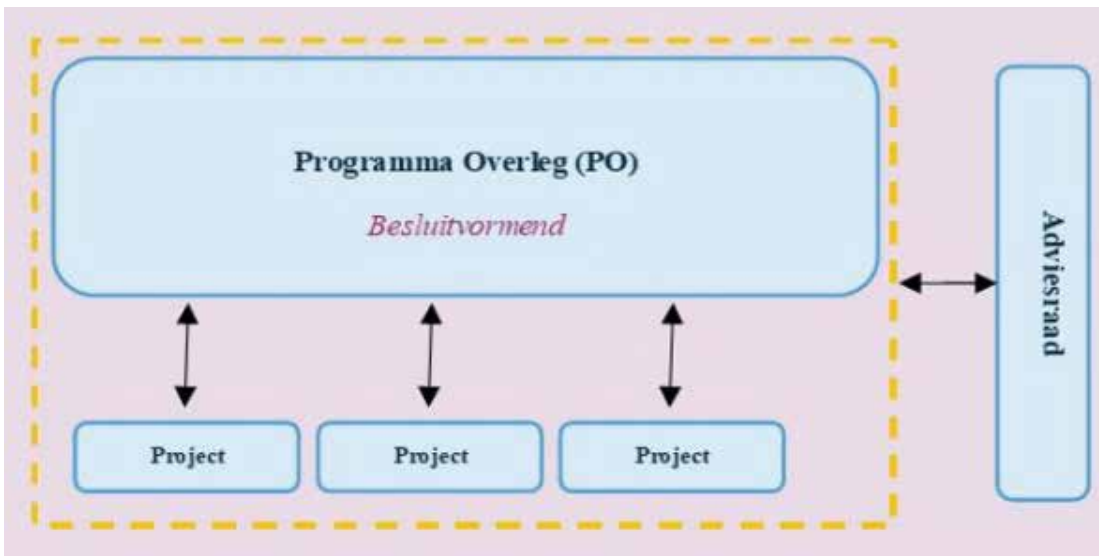
dubbele vergrijzing. Dit zal enerzijds toe bijdragen dat de vraag naar dementiezorg toeneemt en anderzijds dat het aantal Nederlanders dat tot de beroepsbevolking behoort daalt.

Aantal inwoners met dementie per gemeente

Plaats	2020	2030	Toename in %
Den Haag	6.600 inwoners	9.000 inwoners	36,4%
Leidschendam - Voorburg	1.600 inwoners	2.100 inwoners	31,3%
Rijswijk	1.200 inwoners	1.500 inwoners	25,0%
Wassenaar	690 inwoners	850 inwoners	23,2%
	10.300 inwoners	13.450 inwoners	30,6%

Inwoners 75+ met dementie per gemeente 2020 - 2030

- - - Organogram programma dementie

3.2 De structuur en financiering van het netwerk

De leden van het netwerk dementie zijn qua besluitvorming ingedeeld in twee groepen. Groep 1 is vertegenwoordigd in het programma-overleg en groep 2 in de adviesraad:

1. De organisaties die directe zorg en ondersteuning verlenen (VVT, huisartsen en gezondheidscentra, ziekenhuizen, GGZ en welzijn)
2. Patiëntenvereniging (Alzheimer NL), gemeenten en verzekeraars.

De leden uit groep één zijn allemaal vertegenwoordigd in het programma-overleg, dat twee tot vier keer per jaar wordt georganiseerd. Iedere organisatie stuurt één afgevaardigde die aan onderstaande criteria voldoet:

Criteria afgevaardigde

- Deelnemer heeft mandaat vanuit de organisatie en staat in direct contact met de bestuurder van de organisatie;
- Deelnemer zet zich in om behaalde resultaten, activiteiten en afspraken onderdeel te laten worden van bestaande structuren en reguliere zorg binnen de organisatie;
- Deelnemer fungeert als contactpersoon voor het netwerk en informeert zijn of haar collega's en programmaleider dementie over voorgenomen en/of nieuwe initiatieven op het gebied van de dementiezorg;
- Deelnemer draagt zorg voor afvaardiging van deskundige medewerkers ten behoeve van de uitvoer van projecten in projectgroepen.

N.B. Op moment van schrijven is de adviesraad nog in oprichting. Tot die tijd worden de leden uit de adviesraad afhankelijk van het onderwerp door de programmaleider op de hoogte gesteld van en om advies gevraagd over lopende besluiten.

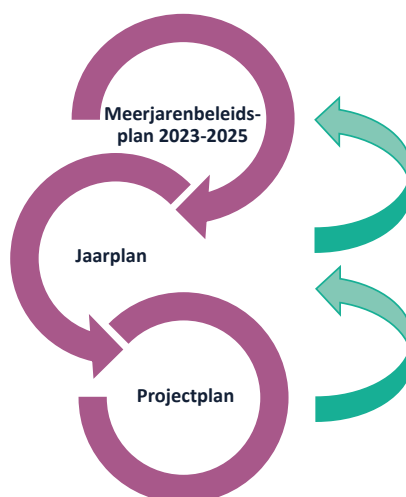
In het programma-overleg worden besluiten over het meerjarenbeleidsplan, actualiteiten, jaarplan en de daaruit voortkomende projecten genomen. Vervolgens worden de plannen voorgelegd aan de adviesraad (groep twee).

De exacte rol van de adviesraad wordt in de loop van 2023 vormgegeven. Uiteindelijk wordt het jaarplan en het meerjarenbeleidsplan in de Algemene Ledenvergadering van de vereniging ter vaststelling voorgelegd aan de bestuurders.

Vastgesteld door bestuurders Vereniging Transmurale Zorg en het programma-over-

Coördinatie op uitvoering doelen en acties door Programmaleider en

Uitvoering van doelen en acties door werkgroepen

Realisatie bepalen op basis van de jaarverslagen

Realisatie bepalen op basis van de kwartaalrapportages met toelichting op voortgang projecten

Structuur doelen, acties en verantwoording

De financiering van het netwerk geschiedt door een bijdrage van de netwerkleden, volgens de afspraken in de samenwerkingsovereenkomst. Hiermee wordt de continuïteit van de personele inzet en de activiteiten van het Netwerk Dementie Haaglanden gegarandeerd. Naast deze financiering zetten alle net-

werkleden zich in door personeel en facilitaire middelen ter beschikking te stellen aan het netwerk. Indien nodig kan aanvullende financiering op projectbasis worden aangevraagd bij fondsen of via landelijke programma's die (bijvoorbeeld Dementie Netwerk Nederland) middelen beschikbaar stellen.

Foto eigen archief

Netwerk dementie Haaglanden

Bovenregionaal overleg
West-Nederland

Alle dementie netwerken in NL

3.3 Bovenregionale en Landelijke samenwerking

Het Netwerk Dementie Haaglanden is aangesloten bij Dementie Netwerk Nederland (DNN). DNN ondersteunt, faciliteert en adviseert netwerken dementiezorg. DNN heeft als missie: het verbeteren van de kwaliteit van leven van mensen met dementie en hun naasten. Zij staan voor een samenhangend aanbod van ondersteuning en zorg aan én in overleg met mensen met dementie en hun naasten in de regionale dementienetwerken. Zij werken vanuit de overtuiging dat het bundelen van krachten in zorg en welzijn kan leiden tot persoonsgerichte en integrale

ondersteuning en zorg. Hierbij speelt de casemanager dementie een centrale en verbindende rol.⁴

Dementie Netwerk Nederland werkt samen met: Alzheimer Nederland, Vilans, Actiz, Pharos, Zorgverzekeraars Nederland, V&VN, Movisie, NZA, BPSW en het Kenniscentrum jonge mensen met dementie.

Sinds september 2022 faciliteert DNN ook het bovenregionaal overleg West-Nederland. Hierin zijn naast de regio Haaglanden de coördinatoren aangesloten vanuit de regio's:

“Ik vind het waardevol dat VTZ de sleutelfiguren herinnert aan landelijke en regionale afspraken”

Bovenregionaal overleg West-Nederland

- Capelle- en Krimpen a/d IJssel
- Lansingerland
- Midden-Holland (Bodegraven, Reeuwijk, Gouda, Krimpenerwaard, Boskoop, Waddinxveen, Zuidplas, Bleiswijk en Oudewater)
- Rotterdam
- Zuid-Holland Noord (Alphen aan den Rijn, Hillegom, Kaag en Braassem, Katwijk, Leiden, Leiderdorp, Lisse, Nieuwkoop, Noordwijk, Oegstgeest, Teylingen, Voorschoten, Zoeterwoude).
- Zoetermeer

⁴ <https://dementienetwerknederland.nl/wat-we-doen/algemeen>

4. Preventie en vroegtijdige zorgplanning

4.1 Ontwikkelingen om ons heen

De doelstelling in het Integraal Zorgakkoord (IZA) ligt er niet om: In 2025 zijn ouderen boven de 75 zich bewust van hun ideeën over kwaliteit van leven en toekomstige wensen met betrekking tot behandelen en sterven, door proactieve zorgplanning.⁵

De bevolking vergrijst en de verwachting is dat dit de komende jaren sterk zal doorzetten. Deze verwachting is terug te zien in de bevolkingsprognoses voor de regio Haaglanden: Het percentage 75-plussers op de totale bevolking in de regio neemt toe van 7,0% in 2022 tot 8,8% in 2030⁶.

De verwachte vergrijzing neemt daarmee sneller toe dan het totaal aantal inwoners in de regio.

Tegelijkertijd zal het aantal beschikbare mantelzorgers en het aantal Nederlanders dat tot de beroepsbevolking hoort afnemen.

De urgentie om gezondheidsproblemen preventief aan te pakken en te zorgen dat mensen zelf kunnen anticiperen op wat hen mogelijk te wachten staat, is daarmee vele malen hoger geworden.

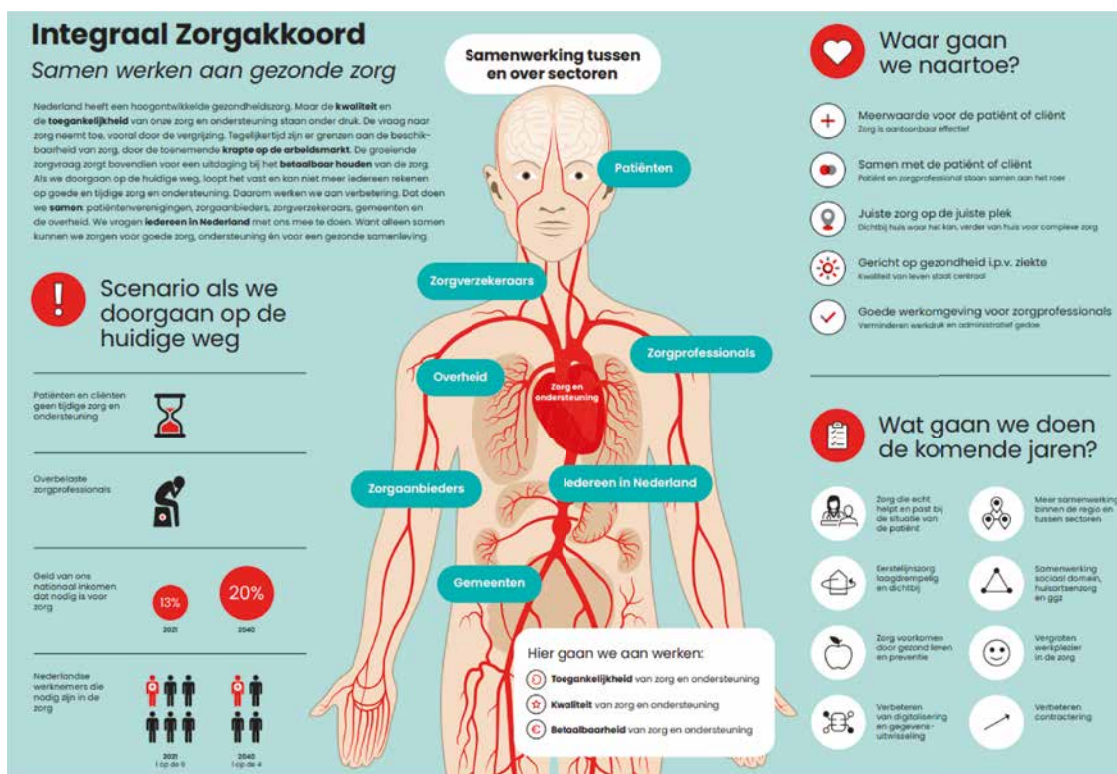
De Nederlandse overheid stimuleert het om ouderen in hun eigen vertrouwde omgeving zelfstandig oud te laten worden met een goede kwaliteit van leven. Ook voor mensen met dementie is de wens om hen zolang mogelijk thuis te laten wonen, mits dat verantwoord is.⁷ Daarbij kan het tijdig goede zorg en ondersteuning (proactief) bieden aan kwetsbare ouderen, leed en crisissituaties voor ouderen en mantelzorgers voorkomen.⁸ Samenwerking van formele en informele zorg is hierin van belang, waarin de strekking van persoonsgerichte zorg en positieve gezondheid centraal staat.⁹ Zoals in het voorwoord staat beschreven: Mensen met dementie en hun mantelzorgers zijn van waarde en tellen mee.

Zorgstandaard Dementie

Aanbeveling 1

Proactieve zorgplanning wordt door de aangewezen professional direct na de diagnose gestart of zodra de persoon met dementie en de mantelzorgers hiervoor openstaan. Dit wordt voortgezet gedurende het gehele ziekteproces

© Illustratie IZA

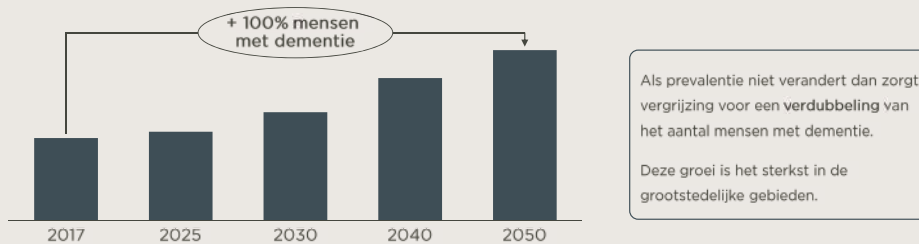

5 Integraal Zorg akkoord, 2022
6 www.cbs.nl/nl-nl/visualisaties/dashboard-bevolking/regionaal/inwoners

7 Integraal Zorg akkoord, 2022
8 Handreiking kwetsbare ouderen thuis, 2021
9 Zorgstandaard dementie, 2020

Door vergrijzing verdubbelt het aantal mensen met dementie tussen nu en 2050

Methodologie: geïdentificeerde mensen volgens Register DZO met dementie in 2017 als basisjaar. "bekeerde" variant—aan veranderingen in beleid, diagnostiek of prevalentie t.o.v. 2017; doorsnijning van demografische groei o.b.v. prevalentie per geslacht en leeftijdscategorieën (65-79, 80-89 en 90+)

9

© 202301 Register DZO - Validatiesessie DNN pag. 9

Op regionaal niveau beschrijft de beweging Gezond en Gelukkig Den Haag (GGDH) dat het belangrijk is om alle domeinen mee te nemen in de beoordeling wat de beste ondersteuning is voor mensen met dementie en hun mantelzorgers. Hierbij wordt gesproken over de beweging van 'ziekte en zorg' naar 'gezond en gedrag' naar 'mens en maatschappij'. Kortom: Van het denken in ziekte labels naar kijken welke competenties iemand als mens heeft en hoe de sociale omgeving eruit ziet. Hiervoor is een effectief multidisciplinair overleg noodzakelijk, zowel voor zorgbehoevenden thuis als in het verpleeghuis. Het gestructureerd periodiek overleg (GPO) kan in deze behoefte voorzien, maar is op dit moment nog niet dekkend in de regio.

In de regio Haaglanden wonen veel inwoners (bijna 60%) met een migratieachtergrond. Uit onderzoek blijkt dat inwoners met een Marokkaanse, Turkse en Surinaams-Hindoestaanse achter-

grond, als zij ouder worden, drie tot vier keer meer kans hebben op de ziekte dementie. Daarnaast weten we dat bestaand algemeen welzijns- en zorgaanbod niet voldoende aansluit op de behoefte en wensen van thuiswonende migrantenouderen met dementie en hun mantelzorgers. Ook is er bij mensen met een migratieachtergrond een achterstand in kennis over dementie en weten zij soms moeilijk de weg naar zorgverlening te vinden.¹⁰

¹⁰ Super Dementie Vriendelijk Den Haag, 2021

Tot slot wordt in het IZA gesproken over een campagne vanuit de overheid om de bevolking bewust te maken van het veranderende zorglandschap en het aanpassen van de verwachtingen.¹¹ Er bestaat een groeiende onbalans tussen wat de burger van de zorg verwacht en wat de zorg redelijkerwijs kan bieden. We leven in een maatschappij die verhardt, en waarin mensen vaak refereren aan waar zij recht op hebben en met de vuist op tafel slaan. De realiteit is dat we met de huidige capaciteiten en budgetten in de zorg niet kunnen voldoen aan de standaard die sommige burgers voor ogen hebben. Die onbalans moet niet alleen bestreden worden door knelpunten in de zorgverlening te adresseren, maar ook door gezondheidsvaardigheden van de burger en zelfredzaamheid binnen de samenleving te vergroten. Benadrukken wat burgers zelf kunnen doen om de kans zo klein mogelijk te maken dat zij dementie krijgen. Dat laatste uitdrukkelijk rekening houdend met de beperkingen van mensen met achterstanden op digitale -, cognitieve - en taalvaardigheden.¹² Leefstijlpreventie is een van de

middelen om hierop in te spelen. In 2021 heeft de regio Haaglanden de campagne 'We zijn zelf het medicijn' gevoerd, waarin de nadruk ligt op een gezonde leefstijl om de kans op dementie te verkleinen.¹³

4.2 Ambitie en acties

Tijdig spreken over wensen, waarden en behoeften van iemand met dementie en diens mantelzorger is ons uitgangspunt. Door tijdig in gesprek te gaan, is het mogelijk om de zorg en ondersteuning af te stemmen met en op de cliënt en mantelzorger. Door in te zetten op preventie en vroegtijdige zorgplanning passen de verwachtingen van de cliënt en mantelzorger bij de zorg die kan worden geboden.

Dankzij de methodiek Samen Beslissen (zie hoofdstuk 5) worden er heldere afspraken gemaakt tussen zorgprofessionals en de cliënt en mantelzorger waarbij het gevoel van regieverlies zoveel mogelijk wordt beperkt.

Hoe doen we dat?

- ▶ We sluiten aan op de landelijke campagne omtrent verwachtingen van de zorg.
- ▶ We informeren burgers over dementie, dementiezorg en mantelzorg, waarbij we specifieke aandacht hebben voor burgers met een migratieachtergrond. Hiervoor gebruiken we op de cultuur toegespitste informatie.
- ▶ We informeren burgers over het belang van leefstijlpreventie middels borging van de campagne We zijn zelf het medicijn.
- ▶ We informeren burgers over het belang van vroegtijdige zorgplanning en de mogelijkheden van dementiezorg in de regio Haaglanden.
- ▶ We informeren zorgverleners over het belang van vroegtijdige zorgplanning en de mogelijkheden van dementiezorg in de regio Haaglanden.
- ▶ We faciliteren samenwerking in de keten op het thema vroegtijdige zorgplanning.

11 Integraal Zorg Akkoord 2022

12 Integraal Zorg Akkoord 2022

13 www.wezijnzelfhetmedicijn.nl

5. Eigen regie en samen beslissen

© Illustratie WOZO

5.1 Ontwikkelingen om ons heen

Mensen willen zo lang mogelijk zelfstandig zijn, regie houden op hun eigen leven en wonen op een plek waar ze zich thuis voelen. Van belang is daarbij een persoonsgerichte en effectieve aanpak. Daarnaast willen mensen met dementie blijven participeren en niet afgeschreven worden.¹⁴

In het programma Langer Thuis wordt uitgewerkt dat, om kwetsbare ouderen goed te helpen, het belangrijk is om aan te sluiten bij hun behoeften en wensen, en bij wat iemand zelf kan. Vervolgens kan dit worden ingepast in wat haalbaar is vanuit de zorgverlening, aangevuld met informele zorg. Als eigen regie een centraal uitgangspunt is, is het belangrijk dat er geen drempel is voor mensen met dementie om aan te geven (aan naasten, betrokken zorgverleners, de huisarts) wat zij nodig hebben. Dit vergt een open, luisterende houding van betrokkenen.¹⁵

Het programma Dementiezorg voor Elkaar beschrijft een methodiek genaamd 'Klantarena' waarbij een veilige omgeving wordt gecreëerd om mensen met demen-

tie en/of mantelzorgers te bevragen over wensen, behoeften en ervaringen.¹⁶ Ook de gemeenten Den Haag, Rijswijk, Wassenaar en Leidschendam-Voorburg onderschrijven 'burgerparticipatie' om beleid te ontwikkelen.^{17 18}

De manier waarop professionals met cliënten en mantelzorgers in gesprek gaan, vraagt ook om aandacht. In het Programma Wonen, Ondersteuning en Zorg voor Ouderen (WOZO) staat als prioritering voor 2025 dat in de gehele zorg nadruk ligt op samen beslissen en pro actieve zorgplanning. Hierbij kunnen tools uit de methodiek Samen Beslissen worden gebruikt, dat zich richt op kijken op wat bij iemand past en wat iemand belangrijk vindt. Er wordt vanuit de overheid geïnvesteerd om mensen te helpen zich voor te bereiden op het kwetsbaar worden. Hierbij wordt rekening gehouden met het vermogen van mensen om te leven zoals voor henzelf gegeven hun mogelijkheden passend is.¹⁹

14 Integraal Zorg Akkoord 2022

15 Handreiking kwetsbare ouderen thuis, 2021

16 www.dementiezorgvoorelkaar.nl/wp-content/uploads/2018/10/format-werkvorm-klantarena.pdf

17 Coalitieakkoord Wassenaar, 2022

18 Coalitieakkoord Leidschendam-Voorburg, 2022

19 Programma Wonen, Ondersteuning en Zorg voor Ouderen, 2022

Het is een feit dat ‘eigen regie’ en ‘samen beslissen’ voor velen niet gemakkelijk is. Dit kan worden veroorzaakt door een gebrek aan kennis, aan gezondheidsvaardigheden en aan het ontbreken van een ondersteunend netwerk.

Het is van essentieel belang om rekening te houden met specifieke doelgroepen en culturen en hen te informeren met betrouwbare informatie en de mogelijkheden van dementiezorg. De hoeveelheid aan informatie dient daarbij te worden beperkt en verspreid om het overzichtelijk te houden. Daarbij moet ondersteuning beschikbaar zijn bij de inzet van slimme innovatie en technologie (aanleren digitale vaardigheden).

In het gewenste scenario voor de toekomst ervaren mensen met dementie en hun mantelzorgers een vergelijkbare of verhoogde kwaliteit van leven door de inzet van digitale zorg en ondersteuning.

Tot slot wordt er zowel vanuit de Nationale Dementiestrategie als vanuit het IZA ingezet op interventies uit het welzijnsdomein, door zorg aan te sluiten op de individuele situatie van mensen.

“Ik vind het belangrijk dat we gaan voor een win-win dialoog”

5.2 Ambitie en acties

Mensen met dementie en diens mantelzorgers centraal stellen in de zorg is ons uitgangspunt. Inzicht in de wensen, waarden en behoeften maakt duidelijk wat mensen echt belangrijk vinden en waar prioriteit aan gegeven dient te worden. De zorgverleners dienen daarbij oog te hebben voor de informatiebehoefte van de cliënt en de mantelzorger, zodat goede, tijdige en op de behoeften afge-

stemde informatie verleend kan worden over dementiezorg. Als de cliënt en mantelzorger weten waar zij prioriteit aan willen geven, is het makkelijker om zelf regie te nemen en samen met de betrokken zorgverleners te beslissen over de behandeling en het ondersteuningsaanbod.

Hoe doen we dat?

- ▶ We creëren inzicht in de vraag en behoefte van mensen met dementie en mantelzorgers en het (zorg)aanbod in de regio Haaglanden, zodat we inzichtelijk kunnen maken of de bestaande voorzieningen hier goed op aansluiten. Hiervoor worden onder andere klantarena's gebruikt.
- ▶ We bieden een goede informatievoorziening over eigen regie en samen beslissen voor cliënten en mantelzorgers aan, onder andere door te verwijzen naar landelijke informatievoorzieningen en kennis.
- ▶ We bieden goede informatievoorziening voor cliënten en mantelzorgers aan door een informatiegids over dementie uit te geven op b1 niveau.
- ▶ We hebben specifiek aandacht voor (culturele) diversiteit.
- ▶ We informeren zowel zorgprofessionals als cliënten en mantelzorgers over tools uit de methodiek Samen Beslissen.
- ▶ We faciliteren het delen van goede voorbeelden op het gebied van digitale zorg en innovatie.

© 202301 Register DZO - Validatiesessie DNN pag. 11

INZICHT

Het Register bevat inzicht in mensen met dementie, hun kenmerken en de gebruikte zorg

Algemene kenmerken	Langdurige zorg	Ziekenhuisbezoek	Ondersteuning van gemeente
Medicijngebruik	Huisartsbezoek	Zorg door de tijd	Zorggebruik van mantelzorger

11

6. Kwaliteit van dementiezorg

6.1 Ontwikkelingen om ons heen

Thuis als het kan, zelf als het kan, digitaal als het kan. Dit is een motto dat we de komende tijd veel tegenkomen. Maar hoe behouden we in die context de kwaliteit van zorg? En wat kunnen we met de uitdagingen in de arbeidsmarkt realiseren in de regio? Wat verstaan wordt onder 'goede kwaliteit van zorg' kan zeer uiteenlopend zijn. Er worden daarom door cliëntfederaties, zorgverleners en zorgverzekeraars afspraken gemaakt, welke vastgelegd worden in kwaliteitsstandaarden, (landelijke) strategieën en meetinstrumenten.²⁰

In 2020 verscheen de herziene **Zorgstandaard Dementie**, waarvan de overheid de wens heeft dat die in 2025 zoveel mogelijk is geïmplementeerd in de dementiezorg. De zorgstandaard geeft een eenduidig beeld van wat verstaan wordt onder goede dementiezorg, uitgewerkt in 25 aanbevelingen. Het biedt zorgverleners handvatten om deze zorg te leveren en helpt bestuurders en managers bij het vormen van beleid. In de zorgstandaard vormen de wensen, waarden en behoeften van cliënten en naasten op fysiek, psychologisch, sociaal en spiritueel gebied het uitgangspunt.²¹ Bestuurders van zorgorganisaties zetten zich ervoor

in om veranderingen door te voeren in de manier waarop hun organisaties zorg leveren voor ouderen (samen met cliënten, medewerkers en naasten/mantelzorgers), zorgen voor de juiste randvoorwaarden voor zorgmedewerkers en stimuleren het anders werken.²² Sinds 2004 zet VWS zich in voor dementie met de achtereenvolgende programma's: Landelijk Dementieprogramma (2004-2007), Programma Ketenzorg Dementie (2008-2012) en Deltaplan Dementie (2013-2020). Vanaf 2021 wordt ingezet op de **nationale dementiestrategie 2021-2030**. Deze strategie heeft als doel dat in 2030 de kwaliteit van leven van mensen met dementie 25% is toegenomen. Uitdaging is dat zij concluderen dat kennis uit eerdere programma's onvoldoende wordt toegepast in de praktijk. Dit is belangrijk om in de toekomst mee te nemen bij het organiseren van de netwerkbijeenkomsten vanuit Netwerk Dementie Haaglanden. De nationale dementiestrategie adviseert om KPI's in te bouwen aan de hand van de aanbevelingen uit de zorgstandaard. Om de vergelijking met andere regio's te vergemakkelijken en van elkaar te leren, ontwikkelt het **Dementie Netwerk Nederland** een register. Het Register

Zorgstandaard Dementie

Aanbeveling 8

Het diagnostisch onderzoek bij een vermoeden van dementie omvat zowel ziekte- als zorgdiagnostiek en wordt integraal uitgevoerd, gericht op het lichamelijke, psychische, functionele en sociale domein.

Doelen van de Nationale Dementiestrategie

	Thema 1	Thema 2	Thema 3
Hoofthema's	Door middel van thema-gericht werken willen we ervoor zorgen dat we meer inzicht krijgen in de oorzaken, preventie en hopelijk genezing van dementie.	Mensen met dementie verdienen een volwaardige plek in onze samenleving zonder vooroordeel of stigma. Daarom willen we inzetten op zinvolle activiteiten voor mensen met dementie en gedragsverandering in de maatschappij, zodat mensen met dementie zich onderdeel van de samenleving blijven voelen.	Mensen met dementie verdienen goede zorg en ondersteuning. Dit doen we door het versterken van regionalen netwerken, implementatie van de zorgstandaard dementie en het verzamelen en verspreiden van kennis over de aspecten van zorg en ondersteuning voor mensen met dementie en hun naasten.

20 www.zorginzicht.nl/ondersteuning/informatie-voor-clienten-over-kwaliteit-van-zorg

21 Zorgstandaard Dementie, 2020

22 Programma Wonen, Ondersteuning en Zorg voor Ouderen, 2022

Het register geeft feitelijke inzichten in de zorg en ondersteuning voor mensen met dementie

Identificatie

Identificatie mensen met dementie

Inzichten

Uitbreiden bestaande database met nieuwe bronnen voor kenmerken en zorggebruik

Verbeteren

Verschillende regiobeelden weergeven: regio's kunnen beleid hierop aanpassen

© 202301 Register DZO - Validatiesessie DNN pag. 3

Dementiezorg en Ondersteuning is een online platform, waar netwerkcoördinatoren en ketenregisseurs relevante data kunnen vinden van hun netwerk. Het geeft inzicht over mensen met dementie in de regio en wordt gestructureerd aan de hand van het levenspad voor mensen met dementie. Zo komt er informatie beschikbaar over de gebruikte zorg en ondersteuning door mensen met dementie en hun (achtergrond-) kenmerken. Ook zal er op deze website informatie te vinden zijn over de indicatoren (KPI's) voor de monitoring van de Nationale Dementie Strategie.^{22,3}

Naast het register stuurt DNN ook op een periodieke zelfscan op de voortgang van het implementeren van de zorgstandaard. Dit geeft mogelijkheden voor bijsturen en scholing, maar het netwerk geeft zelf aan hoe het hieraan vormgeeft.²⁴ Aan de hand van de uitkomsten kan het netwerk financiering aanvragen om specifieke verbeteringen door te voeren. DNN vindt het wenselijk dat alle partijen de zorg-

standaard concretiseren in een zorgprogramma op maat, rekening houdend met de regionale context en behoeften.²⁵

Voorgaande wordt allemaal ingezet om de zorg om te vormen naar **Passende Zorg**: Waarde gedreven zorg, die samen met en rondom de cliënt en mantelzorg tot stand komt, plaats vindt op de juiste plek en gaat over gezondheid in plaats van ziekte. Daarbij bestrijkt Passende zorg meerdere domeinen en wordt gestart bij zelfzorg en informele zorg. Hiermee is het streven dat in 2025 voor iedereen met dementie een diagnose en passende behandeling beschikbaar is.²⁶

Naast Passende Zorg wordt ook veel geschreven over **Positieve Gezondheid**. Net zoals bij Passende Zorg is dit een bredere kijk op gezondheid, uitgewerkt in zes dimensies. Met die bredere benadering wordt bijgedragen aan het vermogen van mensen om met de fysieke, emotionele en sociale uitdagingen in het leven om te gaan. Én om zo veel mogelijk eigen regie te voeren.^{27,28}

23 www.dementienetwerk nederland.nl/wat-we-doen/register-dementiezorg-en-ondersteuning

24 Leidraad implementatie zorgstandaard, 2021

25 Steun op maat bij leven met dementie, plan van aanpak bij de nationale dementiestrategie, 2020

26 Integraal Zorg Akkoord 2022

27 Gezond en Gelukkig Den Haag, 2022

28 www.iph.nl/

Zorgstandaard Dementie

Aanbeveling 23

Het verpleeghuis is toegerust op de diversiteit van de populatie om zoveel mogelijk tegemoet te komen aan de behoeften van haar bewoners met dementie met verschillende achtergronden.

Passende zorg is ook cultuursensitieve zorg. VWS beschrijft in een kamernota dat mensen met dementie en hun mantelzorgers geen drempels mogen ervaren voor de toegang tot zorg, ongeacht hun culturele achtergrond. Het is belangrijk dat zij zichzelf in de aangeboden zorg herkennen als persoon en zich begrepen voelen. Om dit te bewerkstelligen werkt VWS met vier kernwaarden: toegankelijkheid, herkenbaarheid, effectiviteit en kwaliteit.²⁹ Een benadering die hierbij aansluit en zowel in het **WOZO** als in het rapport **Superdivers Dementievriendelijk Den Haag** uit 2021 wordt genoemd, is de **Sociale Benadering Dementie**. Deze benadering (die op alle mensen met dementie toe te passen is) stelt de mensen met dementie centraal en kijkt samen met hen en hun mantelzorgers naar wat zij nodig hebben en vooral ook wat zij zelf kunnen en willen.³⁰ Door weer ruimte te creëren voor vraagstukken uit het dagelijks leven en niet de ziekte maar de persoon centraal te stellen, verbetert de kwaliteit van leven.³¹

Op regionaal vlak staat in het **Coalitieakkoord Den Haag 2021-2026** dat mensen die niet volledig kunnen meedoen vanwege een beperking, afnemende fysieke of geestelijke gesteldheid of chronische gezondheidsproblemen, kunnen rekenen op passende ondersteuning vanuit de WMO. Ze voeren de nieuwe welzijnsvisie voortvarend uit, waarbij mantelzorgers en vrijwilligers een onmisbare rol vervullen.³²

Dit laatste geldt ook voor de gemeenten Rijswijk en Leidschendam-Voorburg.

Naast goede zorg voor de cliënt is ook respijtzorg essentieel om de mantelzorgers overleefbaar te houden. De gemeente Den Haag biedt verschillende vormen van ondersteuning vanuit de WMO. Daarnaast heeft de gemeente Den Haag verspreid over de stad Servicepunten XL. Hier kunnen onder andere mantelzorgers terecht voor informatie, advies en hulp.³³ De gemeente Leidschendam-Voorburg³⁴ een zogenoemde Respijtwijzer; een website waarop mantelzorgers een overzicht vinden van respijtvorzieningen in de stad.³⁵ De gemeente Rijswijk noemt dit de Hulpwijzer.³⁶ Daarnaast hebben naast Den Haag ook de gemeenten Leidschendam-Voorburg³⁷, Rijswijk³⁸ en Wassenaar³⁹ een website waarop op allerlei thema's informatie te vinden is voor mantelzorgers. Omdat er vanuit het motto 'zelf als het kan' steeds meer taken bij het eigen netwerk en daarmee ook de mantelzorgers worden belegd, is het goed blijvend aandacht te houden voor de kwaliteit van respijtzorg. Tot slot zijn er verschillende vrijwilligersorganisaties waarbij een vrijwilliger gekoppeld kan worden aan iemand met beginnende dementie. De vrijwilliger is er zowel voor degene met dementie als voor de mantelzorgers, zodat die tijd voor zichzelf heeft.

29 Beleidsnota cultuursensitieve zorg, 2023

30 Kiers, B., 2022

31 Programma Wonen, Ondersteuning en Zorg voor Ouderen, 2022

32 Coalitieakkoord Den Haag, 2022

33 www.denhaag.nl/nl/zorg-en-ondersteuning/servicepunt-xl-voor-informatie-advies-en-hulp

34 www.lv.nl/mantelzorg

35 <https://denhaagmantelzorg.nl/>

36 www.hulpwijzerrijswijk.nl/sdu/zorg-en-welzijn/mantelzorg

37 www.lv.nl/mantelzorg

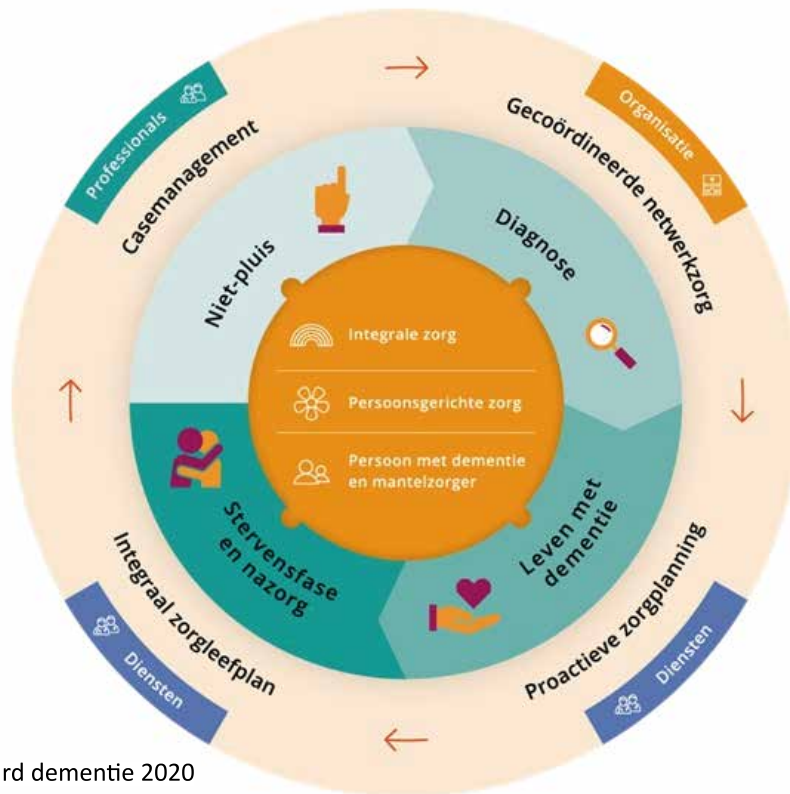
38 www.rijswijk.nl/inwoners/leven/zorg/mantelzorg

39 <http://thuisinwassenaar.nl/ak-subject/mantelzorg>

6.2 Ambitie en acties

Het uitgangspunt van het netwerk is dat er Passende Zorg geleverd wordt aan mensen met dementie en mantelzorgers. Als je zorg nodig hebt, wil je erop kunnen vertrouwen dat deze zorg van goede

kwaliteit is. Dat betekent dat de zorg effectief en veilig moet zijn en aansluit op de wensen, waarden en behoeften van de cliënt en mantelzorgers volgens de strekking van positieve gezondheid.

© Zorgstandaard dementie 2020

Hoe doen we dat?

- ▶ De Zorgstandaard Dementie 2020 en de Nationale dementiestrategie dienen als uitgangspunt voor alle activiteiten van het Netwerk Dementie Haaglanden.
- ▶ De zelfscan dementie ontwikkeld door Vilans en Dementie Netwerk Nederland wordt als hulpmiddel aangeboden aan netwerkleden om zicht te krijgen op de kwaliteit van dementiezorg.
- ▶ We stimuleren kennisdeling voor zorgverleners uit de regio die zijn aangesloten bij het netwerk. Hierbij richten we ons met name op gedragsproblemen bij mensen met dementie en hoe we hiermee om kunnen gaan.
- ▶ We brengen goede voorbeelden uit de regio en van buiten de regio onder de aandacht en stimuleren onderzoek en implementatie van resultaten. Hierbij gebruiken we het register van Dementie Netwerk Nederland.
- ▶ We trekken lering uit de Sociale Benadering Dementie en onderzoeken wat we kunnen implementeren in de regio.
- ▶ We zorgen dat de informatie die wij delen richting burgers goed te begrijpen is voor mensen die laaggeletterd zijn.
- ▶ We houden aandacht voor de beschikbare respijtzorg in de regio en de kwaliteit daarvan.

7. Transmurale samenwerking

7.1 Ontwikkelingen om ons heen

Dementiezorg is multidimensionale zorg, welke niet door één organisatie of zorgverlener geboden kan worden. Het is daarom van groot belang dat er samenwerking plaatsvindt tussen de organisaties en zorgverleners die betrokken zijn bij de cliënt. Vanwege de grote hoeveelheid betrokkenen is het van belang om de mens met dementie en diens mantelzorgers centraal te stellen en de zorg om hen heen te organiseren: Netwerkgorg. Deze vorm van organiseren is nodig om de waarden, wensen en behoeften van de cliënt en mantelzorgers als uitgangspunt te nemen.⁴⁰

In de plannen en ontwikkelingen voor de komende jaren wordt niet alleen de samenwerking tussen verschillende beroepsgroepen benoemd, maar ook tussen domeinen. Vooral de samenwerking tussen medisch en sociaal domein wordt vaak genoemd. In het IZA is hier ook aandacht voor: 'Professionals moeten in hun dagelijkse samenwerking met collega professionals worden gefaciliteerd door onderliggende samenwerking afspraken op wijk-, regio- en landelijk niveau, zowel binnen de eerstelijnszorg als met andere deelsectoren en domeinen. In de ontwikkeling van ondersteuning en samenwerking, en de juiste randvoorwaarden daarvoor, moet structureel worden geïnvesteerd.'⁴¹

Ook in het WOZO staat dat de basiszorg in staat moet zijn om in onderlinge samenwerking zorg te bieden aan ouderen (lees: iemand met dementie) met een meervoudige of complexe zorgvraag. Die zorg wordt multidisciplinair, integraal en persoonsgericht geleverd. Bij een blijvende achteruitgang van de gezond-

heid met een verandering van de zorgvraag ervaren ouderen de zorg die zij krijgen als een continuüm. Bij opschaling van zorg of tijdelijke opname wordt ingezet op meer of extra zorg vanuit aanvullende expertises. In het meest wenselijke scenario kan zorg voor kwetsbare mensen met dementie snel en soepel opgeschaald en afgeschaald worden. De basiszorg werkt hiervoor effectief samen met het sociaal domein, met de acute zorg, met medisch-specialistische zorg, met de geestelijke gezondheidszorg en met de langdurige zorg.⁴² Naast samenwerking tussen verschillende organisaties, is het ook van meerwaarde dat kennis wordt uitgewisseld met andere gespecialiseerde netwerken zoals bijvoorbeeld het Netwerk Palliatieve Zorg en Neuronet (NAH).

Op regionaal niveau benoemt de gemeente Den Haag en GGDH dat inwoners met (meerdere) gezondheidsproblemen integraal ondersteund moeten worden vanuit sociaal en medisch domein in de stad.⁴³ GGDH signaleert het vraagstuk over hoe professionals uit sociaal en medisch domein samen kunnen werken rondom kwetsbare inwoners; Zij benoemen de uitdaging dat het belang van netwerksamenwerking over de domeinen heen in geen van de domeinen een prioriteit is in de dagelijkse praktijk en dat het verloop van bevlogen medewerkers voor discontinuïteit zorgt.

Gelukkig zijn er ook mooie voorbeelden van lokale samenwerking: In 2020 heeft een werkgroep bestaande uit ziekenhuizen, VVT, GGZ en huisartsen de Regionale Werkafspraken Diagnostiek bij (een vermoeden van) dementie opgesteld. Het doel is om laag complexe

40 www.minddistrict.com/nl-nl/wat-is-netwerkgorg

41 Integraal Zorg Akkoord 2022

42 Programma Wonen, Ondersteuning en Zorg voor Ouderen, 2022

43 Gezond en Gelukkig Den Haag, 2022

Zorgstandaard Dementie

Aanbeveling 5

Er is een regionale structuur van waaruit op laagdrempelige wijze begrijpelijke publieksinformatie en individuele voorlichting wordt geboden, cultuursensitief, in diverse communicatievormen, gericht op vier groepen: personen met dementie zelf en diens mantelzorgers, vrijwilligers, professionals en samenleving.

diagnoses bij de huisartsen te beleggen, zodat de ziekenhuizen meer ruimte beschikbaar hebben voor hoog complexe casussen en hiertoe worden o.a. scholingen georganiseerd.

Rond dezelfde tijd werd de Taskforce Casemanagement Dementie opgericht, waarin 5 VVT-organisaties zijn vertegenwoordigd en samenwerken om de organisatie rondom casemanagement dementie naar een hoger niveau te tillen. Kers op de taart is het gezamenlijk verdeelpunt dat in oktober 2022 is gestart.

Tot slot werd in het vorige hoofdstuk gesproken over De sociale benadering. Een idee dat hieruit is voortgekomen, is het sociale benaderingsteam. Dit wordt in het rapport Superdivers Dementievriendelijk Den Haag geadviseerd als sleutel voor betere dementiezorg voor migrantendoelgroepen. Een sociaal benaderingsteam bestaat uit zowel professionals als vrijwilligers en gaat samen met de migrantenoudere en/of mantelzorger een kennismaking in waarbij aandacht is voor de persoon achter de klachten. Deelnemers van een sociale

benaderingsteam kunnen zijn: de huisartsenpraktijk in de wijk, een ouderenconsulent of de casemanager dementie. Daaromheen kunnen meerdere partners en zorginstellingen worden toegevoegd, waaronder vrijwilligers en sleutelfiguren.

7.2 Ambitie en acties

Het is ons uitgangspunt dat zorgverleners en organisaties effectief en efficiënt met elkaar samenwerken. Zorg voor mensen met dementie is bij uitstek multidisciplinaire zorg en vraagt om goede samenwerking tussen de verschillende zorgverleners en organisaties. De zorg is afgestemd op de wensen, waarden en behoeften van de cliënt en mantelzorger en wordt verleend op basis van afspraken over samenwerking tussen de zorgverleners en organisaties. Het is van essentieel belang dat relevante kennis op het juiste moment bij alle partijen aanwezig is. Het gaat daarbij niet enkel om medische kennis, maar ook over psychosociale en spirituele aspecten.

“Het is mooi om te zien dat VTZ een groot netwerk heeft met verschillende perspectieven en dat we de focus houden op samenwerking”

Hoe doen we dat?

- ▶ We organiseren scholing- en netwerkbijeenkomsten voor zorgverleners die werkzaam zijn bij de aangesloten organisaties. Op deze manier faciliteren we ontmoetingen, zodat zorgverleners elkaar leren kennen en beter met elkaar kunnen samenwerken. Hierbij hebben we extra aandacht voor scholing van huisartsen die voorkomt uit de regionale afspraken diagnostiek.
- ▶ We bieden inzicht in het regionale aanbod van zorg en ondersteuning. Met inbegrip van zorg en ondersteuning voor specifieke doelgroepen, zoals mensen met een migratieachtergrond, mensen met dementie op jonge leeftijd (<65), mensen met een combinatie van dementie en psychiatrie en mensen met een combinatie van dementie en een verstandelijke beperking.
- ▶ We leggen verbinding met andere zorgnetwerken om van elkaar te leren en in gezamenlijkheid te werken aan een passend aanbod van zorg en ondersteuning.
- ▶ We faciliteren en ondersteunen de samenwerking tussen professionals en domeinen.
- ▶ We onderschrijven blijvend het belang van transmurale samenwerking en inspireren organisaties hoe ze hier in de praktijk aandacht voor kunnen houden.
- ▶ We onderzoeken de inzet van sociale benaderingsteams in de regio.

8. Wijkgericht werken

Zorgstandaard Dementie

Aanbeveling 11

Een zo vast en klein mogelijk team van hulpverleners, die voor personen met dementie en hun mantelzorgers herkenbaar zijn, biedt (assistentie bij) huishoudelijke zorg of ondersteuning bij Algemeen Dagelijkse Levensverrichtingen (ADL).

8.1 Ontwikkelingen om ons heen

Thuis als het kan, een onderdeel van het motto waarmee hoofdstuk 6.1 ook begint. Maar dat betekent dat de zorg ook dicht(er) bij huis georganiseerd dient te worden. Vooral zorg die vaak voorkomt en laag complex is, dient voor iedereen dicht(er) bij beschikbaar te zijn.⁴⁴ Van alle mensen met de diagnose dementie woont 62% thuis, waarvan 24% alleenstaand. Daarbij is er een sterkere stijging onder het aantal diagnoses bij mensen met een migratieachtergrond dan bij autochtone Nederlanders.⁴⁵

De nationale en regionale plannen staan vol ideeën over hoe deze zorg kan worden ingericht. Het is belangrijk om een sociale kaart op wijkniveau beschikbaar te hebben met herkenbare zorgteams in de wijk.⁴⁶ Hierbij kan de casemanager dementie een sleutelrol spelen als bekend anker. Ook welzijn kan worden gebruikt als oren en ogen in de wijk.⁴⁷

Bij het implementeren van het landelijk beleid ontstaan er wellicht knelpunten in de wijk. Het is belangrijk dat we die als netwerk signaleren en terugkoppelen naar Dementie Netwerk Nederland, VWS of een ander gelieerde kennisorganisatie.⁴⁸

De gemeenten Den Haag, Rijswijk, Leidschendam-Voorburg en Wassenaar zijn in de coalitieakkoorden ingesprongen op de alinea uit het WOZO waarin staat dat gemeenten het 'omzien naar elkaar in de wijk' faciliteren door een breed, laagdrempelig en vindbaar aanbod van activiteiten en ondersteuning in de eigen buurt of wijk te organiseren. Hierbij wordt de term 'community up'

regelmatig genoemd, wat linkt aan het eerder genoemde burgerparticipatie. Niet vanuit de ivoren toren alles bedenken maar mensen met dementie en hun mantelzorgers vragen waar zij behoefte aan hebben. Of zoals GGDH mooi beschrijft: "De écht leidende coalitie zit natuurlijk in de wijk. We werken vanuit inwoners en professionals (community-up) en de prioriteitsstelling en invulling komt dus juist van hen."⁴⁹

In 2021 heeft Vereniging Transmurale Zorg (destijds Stichting) een onderzoek uitgevoerd naar wijkgericht werken, omdat men zag dat de zorgbehoeften in de wijken verschillend zijn. Door een wijkgerichte aanpak binnen het programma dementie kunnen we beter aansluiten op behoeften en mogelijkheden in een wijk en daardoor per persoon meer kwaliteitsverbetering of bestending van zorg realiseren dan wanneer we dit enkel regionaal oppakken. Daarin behouden we de regionale rol zodat we de goede voorbeelden kunnen delen. In dit rapport wordt geopperd om lokale dementieketens te organiseren waar een of meerdere personen initiatief nemen tot en meedenken over dementiezorg en -ondersteuning verbetering en bestending. Deze personen zijn de lokale 'ketencoördinatoren' en de contactpersonen voor de regionale netwerkcoördinator. Deze personen kunnen de casemanager dementie, huisarts, de POH, of de wijkverpleegkundige zijn.

Naast de rollen van de zorgprofessionals wordt ook de eerder genoemde dementievriendelijke samenleving gestimuleerd. Alzheimer Nederlands is een van de

50 Integraal Zorg Akkoord 2022

51 Nationale Dementie Strategie 2021-2030, 2021

52 Nationale Dementie Strategie 2021-2030, 2021

53 Rapport CMD

54 Leidraad impl zorgst

55 Gezond en Gelukkig Den Haag, 2022

aanjagers en geeft o.a. trainingen om te zorgen dat de lokale bakker iemand met dementie herkent en indien nodig ondersteuning kan bieden.⁵⁰ Ook gemeenten faciliteren het ‘omzien naar elkaar in de wijk’ door een breed, laagdrempelig en vindbaar aanbod van activiteiten en ondersteuning.⁵¹

8.2 Ambitie en acties

Wijkgericht aanbod van dementiezorg en welzijn in een dementievriendelijke buurt, dat is ons uitgangspunt. Samen met onze leden, Alzheimer Nederland,

de gemeenten en zorgverzekeraars zetten we ons in voor kennisdeling en een heldere sociale kaart in de wijk. Wij vertalen landelijk beleid naar de wijk en signaleren knelpunten, die we vervolgens terugkoppelen naar de betreffende beleidsmakers. Hierbij werken we community-up en hebben we specifieke aandacht voor het groeiende aantal mensen met dementie en een migratieachtergrond in onze regio.

Hoe doen we dat?

- We leggen verbinding met bestaande initiatieven op wijkniveau en creëren overzicht.
- We zorgen voor een sociale kaart op wijkniveau.
- We onderzoeken de mogelijkheid van lokale dementieketens met herkenbare contactpersonen in de wijk.
- We zetten ons in voor een dementievriendelijke samenleving.
- We dienen als verbindende schakel tussen landelijk beleid en de uitvoering op wijkniveau.

50 www.alzheimer-nederland.nl/wat-doen-wij/dementievriendelijk 25 november 2022

51 Programma Wonen, Ondersteuning en Zorg voor Ouderen, 2022

9. Doorontwikkeling Netwerk Dementie Haaglanden

9.1 Ontwikkelingen om ons heen

Binnen het netwerk dementie wordt door zorg- en welzijnsorganisaties gewerkt aan het verbeteren van de organisatie, kwaliteit en toegankelijkheid van de dementiezorg in de regio. De regionale netwerken staan in verbinding met bovenregionaal en landelijk niveau.

Zoals eerder beschreven staat dementiezorg een flinke uitdaging te wachten en daarmee ook een transformatie. Het WOZO stelt hierin een helder vooruitzicht: Dat we samen met de sector tot niet-vrijblijvende afspraken kunnen komen over hoe we de beschikbaarheid van medisch-generalistische zorg voor kwetsbare mensen thuis, in een geclusterde woonvorm en in een instelling kunnen borgen.⁵² Hiervoor worden transitie-middelen vrijgemaakt, die onder meer worden ingezet voor ondersteuning van zorgaanbieders en domein-overstijgende initiatieven. Het IZA spreekt over transformatieplannen die waar nodig decentraal worden gemaakt. Hierbij ondersteunt de overheid de regionale organisatiekracht en faciliteert regionale zorgpartijen bij het samenwerken in de regio.

Een van de dingen waar op wordt ingezet is de ondersteuning bij het gebruik van data.⁵³ Ook in de nationale dementiestrategie wordt ingezet op versterking van het netwerk met nadruk op het zelflerend gaan werken met gegevens uit het register (zie hoofdstuk 6.1). Kanttekening hierbij is dat het register data laat zien tot 2 jaar terug. Er komt wel een voorspel-

model en regio's kunnen met elkaar worden vergeleken. Het is de wens van Dementie Netwerk Nederland dat uiteindelijk alle KPI's uit de zorgstandaard dementie in het register zijn opgenomen en per netwerk beschikbaar zijn. Ook vanuit het WOZO wordt data gedreven zorg gestimuleerd.⁵⁴

Daarnaast heeft NZa een regioanalyse⁵⁵ samengesteld met daarin de wachttijdkaarten⁵⁶ rondom casemanagement dementie. Deze data is niet terug te voeren naar regio's, maar we kunnen de data wel gebruiken ter vergelijking met onze regio. Omdat de kwartaalrapportage wachtlijstregistratie casemanagement dementie via het Netwerk Dementie Haaglanden loopt, beschikken wij over de regionale cijfers. Tot slot brengt Alzheimer NL samen met Nivel de Dementiemonitor uit, waarin data staat over de ervaringen van cliënten en mantelzorgers over de ontvangen dementiezorg.⁵⁷ Hieruit worden verschillende factsheets opgesteld, zoals specifieke cijfers over cliënten jonger dan 65 jaar.⁵⁸ Omdat de dementiemonitor 2022 voor de regio Haaglanden een totale respons heeft van slechts 67 vragenlijsten, is ervoor gekozen om de uitkomsten niet uitgebreid in dit plan te beschrijven.

Naast de partijen waar het huidige netwerk dementie uit bestaat, beschrijft de Leidraad implementatie zorgstandaard dat de samenwerking van partijen buiten de zorg (wonen/bedrijfsleven) ook op de agenda van het netwerk dementie hoort.

52 Programma Wonen, Ondersteuning en Zorg voor Ouderen, 2022

53 Integraal Zorg Akkoord 2022

54 Programma Wonen, Ondersteuning en Zorg voor Ouderen, 2022

55 https://puc.overheid.nl/nza/doc/PUC_725276_22/1/

56 https://puc.overheid.nl/nza/doc/PUC_728265_22/

57 Dementiemonitor 2022

58 Factsheet jonge dementie 2022

59 Programma Wonen, Ondersteuning en Zorg voor Ouderen, 2022

Dit is noodzakelijk om de sociale benadering op een goede manier vorm te geven in de regio, zoals beschreven in de nationale dementiestrategie.

Tot slot is het de bedoeling dat de tools uit de Handreiking Kwetsbare ouderen bekend zijn bij alle zorgverleners die dementiezorg leveren. In het WOZO staat hierover het volgende: 'Kwetsbare ouderen thuis hebben persoonsgerichte, proactieve en samenhangende zorg en ondersteuning nodig van professionals met verschillende expertises. We ondersteunen daarom de implementatie van de Handreiking Kwetsbare Ouderen Thuis, zodat deze breed bekend wordt en gebruikt wordt door professionals uit het sociaal domein en medisch domein, door zorgorganisaties, zorgverzekeraars

en gemeenten wordt gehanteerd als leidraad voor goede zorg.⁵⁹

9.2 Ambitie en acties

Een netwerk dat partijen verbindt en staat voor verbetering van de kwaliteit, toegankelijkheid, transparantie en betaalbaarheid van dementiezorg in de regio Haaglanden is ons uitgangspunt. Het netwerk functioneert als centraal loket voor de regio waar vragen gesteld kunnen worden, kennis gedeeld kan worden en regionale samenwerkingsafspraken gemaakt kunnen worden.

De netwerkleden komen zowel 'halen' als 'brengen' en zijn als mede-eigenaren gezamenlijk verantwoordelijk voor het succes van het netwerk.

Zorgstandaard Dementie

Aanbeveling 4

De samenwerkingspartners in het dementienetwerk maken concrete samenwerkingsafspraken, leggen deze afspraken vast in een overeenkomst en monitoren deze afspraken periodiek.

Hoe doen we dat?

- ▶ Deelname aan het netwerk is niet vrijblijvend en wordt vastgelegd in een samenwerkingsovereenkomst. Deze samenwerkingsovereenkomst wordt op regelmatige basis geëvalueerd en aangepast aan (regionale) ontwikkelingen.
- ▶ Alle netwerkleden krijgen de kans om inspraak te leveren in zowel de ALV als het programmaoverleg dat ieder kwartaal plaatsvindt.
- ▶ We stellen een adviesraad samen waarin partijen vertegenwoordigd zijn die niet direct zorg leveren maar wel een belangrijke functie hebben in het netwerk, zoals de patiëntenvereniging, gemeenten en verzekeraars.
- ▶ Alle netwerkleden zijn verantwoordelijk voor actieve participatie, door contactpersonen af te vaardigen die functioneren als verbindende schakel naar de achterban in de eigen organisatie.
- ▶ We vertalen de adviezen van Dementie Netwerk Nederland naar de regio.
- ▶ We monitoren de KPI's uit de Zorgstandaard Dementie vanuit het register van Dementie Netwerk Nederland en rapporteren hierover aan de leden van het netwerk en de adviesraad.
- ▶ We evalueren jaarlijks of we op koers zitten en of de outcome van het jaarplan bijdraagt aan de ambities uit dit meerjarenplan en de KPI's uit de zorgstandaard.
- ▶ De ambities uit dit meerjarenbeleidsplan worden vertaald in concrete doelen voor de jaarplannen. Ieder jaar wordt, op basis van wat bereikt is en veranderende omgevingsfactoren, bepaald welke thema's aandacht verdienen in het komende jaarplan. Dit alles met als doel het bereiken van de ambities eind 2025.

Bijlage I – Proces totstandkoming Meerjarenbeleidsplan Dementie 2023-2025

In deze bijlage wordt op hoofdlijnen toegelicht welke processtappen plaats hebben gevonden om het Meerjarenbeleidsplan Dementie 2023-2025 te vormen. De processtappen zijn uitgevoerd op basis van een projectplan, welke is opgesteld in samenwerking met de (voorheen) Programmacommissie Dementie.

Literatuuronderzoek

Er heeft eerst literatuuronderzoek plaatsgevonden om relevante nationale en regionale ontwikkelingen te signaleren. Hiervoor zijn onderstaande documenten bestudeerd:

- ✓ Coalitieakkoord Den Haag 2022-2026, voor een stad die tegen een stootje kan, *Gemeente Den Haag* (2022)
- ✓ De basis voor beweging tot en met 2025, *Gezond en Gelukkig Den Haag* (2022)
- ✓ Gezonde groei! Rijswijkse koers 2022-2026, *Gemeente Rijswijk* (2022)
- ✓ Handreiking Kwetsbare ouderen thuis, *LHV, V&VN, InEen, NHG, KNGF, KNMP, Laego, Patiëntenfederatie Nederland, ZN, VWS, Sociaal Werk Nederland, de VNG en Actiz* (2021)
- ✓ Integraal Zorg Akkoord, *ActiZ, GGZ, FMS, InEen, NFUMC, NVZ, NZa, Patiëntenfederatie Nederland, VNG, V&VN, ZKN, Zorginstituut Nederland, Zorgthuisnl, ZN, VWS* (2022)
- ✓ Memo verduidelijking casemanagement, *Zorginstituut Nederland* (2017)
- ✓ Nationale Dementiestrategie 2021-2023, *VWS* (2020)
- ✓ Rapportage onderzoekstraject casemanagement dementie regio Haaglanden, *Stichting Transmurale Zorg* (2021)
- ✓ Regionale werkafspraken diagnostiek bij een vermoeden van dementie, *Vereniging Transmurale Zorg* (2020)
- ✓ Steun op maat bij leven met dementie, plan van aanpak bij de nationale dementiestrategie, *Dementie Netwerk Nederland* (2020)
- ✓ Superdivers Dementie Vriendelijk Den Haag, *Tao of Care, Divers DH, Xtra, Frans Hoogeveen, Gemeente DH, Stichting Transmurale Zorg* (2021)
- ✓ Verbinden, vertrouwen, vooruitgang. Coalitieakkoord Leidschendam, Stompwijk, Voorburg, *Gemeente Leidschendam-Voorburg* (2022)
- ✓ Vrijheid zonder vrijblijvendheid, leidraad voor uitvoering van de Zorgstandaard Dementie 2020, *Dementie Netwerk Nederland* (2021)
- ✓ WOZO programma Wonen, Ondersteuning en Zorg voor Ouderen, *VWS*, (2022)
- ✓ Zelfbewust, duurzaam en realistisch. Coalitieakkoord Wassenaar 2022-2026, *Gemeente Wassenaar* (2022)

De uitkomsten van het literatuuronderzoek hebben gediend als input voor de voorbereiding van de interviews en de dialoogsessies.

Dialoogsessies

Na het literatuuronderzoek werden 5 dialoogsessies met maximaal 5 deelnemers per sessie georganiseerd. Er werd gekozen voor dialoogsessies om zorgvuldig geplande discussies te houden over ideeën, motieven, belangen en denkwijze omtrent de van tevoren vastgestelde onderwerpen. Het doel was beter inzicht krijgen in de ervaringen

en ideeën van de deelnemers over de thema's en ambities welke in het meerjarenbeleidsplan beschreven zouden moeten worden.

De uitnodiging voor deelname aan een dialoogsessie werd verzonden naar alle netwerkleden, welke met het oog op zoveel mogelijk respons gehouden zijn op verschillende tijdstippen en locaties. In totaal zijn er 18 deelnemers geweest die aan de dialoogsessies hebben deelgenomen. Alle dialoogsessies zijn uitgewerkt in notulen.

Interviews

De uitkomsten van de dialoogsessies werden geanalyseerd en gebundeld. Vervolgens werd bepaald welke informatie nog ontbrak om tot een solide meerjarenplan te komen en hierop werden interviewvragen opgesteld. Er is gekozen voor semigestructureerde interviews met als doel beter inzicht te krijgen in de ervaringen en ideeën van de deelnemers over de missie, visie en manier van samenwerken binnen het Netwerk Dementie Haaglanden.

De uitnodiging voor deelname aan een interview werd verzonden naar een vertegenwoordiging van de netwerkleden, waarbij alle sectoren de kans kregen om input te leveren. In totaal hebben er 20 interviews plaatsgevonden met 20 deelnemers. Alle interviews zijn uitgewerkt in notulen.

Afronding conceptversie

Middels de dialoogsessies en interviews hebben 25 van de 28 netwerkleden (90%) input geleverd voor het meerjarenbeleidsplan. De notulen van de interviews en dialoogsessies hebben als input gediend voor de vorming van de conceptversie van het meerjarenbeleidsplan.

Om te toetsen of de inhoud van het meerjarenbeleidsplan kloppend is, hebben alle netwerkleden de conceptversie per e-mail voorgelegd gekregen. Er is hen verzocht om op hoofdlijn een reactie te geven op het document. Daarbij is bekend gemaakt dat individuele verzoeken niet ingewilligd konden worden. Enkel als meerdere organisaties op dezelfde thematiek een reactie hadden gegeven, kon een inhoudelijke wijziging van het stuk plaatsvinden.

Totstandkoming definitieve versie

Door het verwerken van de reacties op de conceptversie is de definitieve versie opgemaakt. Het meerjarenbeleidsplan 2023-2025 van het Netwerk Dementie Haaglanden is geaccordeerd door de deelnemers van de Algemene Leden Vergadering op 13 maart 2023.

Bijlage II – Bronnen

Rapporten, documenten en artikelen

- ActiZ, GGZ, FMS, InEen, NFUMC, NVZ, NZa, Patiëntenfederatie Nederland, VNG, V&VN, ZKN, Zorginstituut Nederland, Zorgthuis.nl, ZN, VWS. (2022) *Integraal Zorg Akkoord*. ([Integraal Zorgakkoord: 'Samen werken aan gezonde zorg' | Rapport | Rijksoverheid.nl](#))
- Alzheimer Nederland & Nivel (2022) *Dementiemonitor Mantelzorg 2022 regionaal rapport: Regio Haaglanden*
- Alzheimer Nederland & Nivel (2022) *Mantelzorgers van jonge mensen met dementie: inzichten over zorgervaringen uit de dementiemonitor Mantelzorg 2022*
- Dementie Netwerk Nederland (2020) *Steun op maat: Plan van aanpak bij de Nationale Dementiestrategie 2021-2030* (202011-Plan-van-Aanpak-DNN-Steun-op-maat-bij-leven-met-dementie.pdf (demen-tienetwerknederland.nl))
- Gemeente Den Haag (2022) *Coalitieakkoord Den Haag: Voor een stad die tegen een stootje kan* (Coalitieakkoord+Den+Haag+2022_2026 (raadsinformatie.nl))
- Gemeente Leidschendam-Voorburg (2022) *Coalitieakkoord Leidschendam, Stompwijk, Voorburg: Verbinden, vertrouwen, vooruitgang* (<https://lv.bestuurlijkeinformatie.nl/Document/View/07cbc6b2-b0db-422e-b6cd-f330f2e39ac0>)
- Gemeente Rijswijk (2022) *Gezonde groei: Rijswijkse koers 2022-2026* (Coalitieakkoord nieuw college 2022 (rijswijk.nl))
- Gemeente Wassenaar (2022) *Coalitieakkoord Wassenaar: Zelfbewust, duurzaam en realistisch* (coalitieakkoord_wassenaar_2022-2026_-_zelfbewust_duurzaam_realistisch.pdf (sim-cdn.nl))
- Gezond en Gelukkig Den Haag (2022) *De basis voor beweging tot en met 2025* (De basis voor de beweging tot en met 2025 (gezondengelukkigdenhaag.nl))
- Kiers, B. (2022) *Sociale benadering dementie als oplossing voor personeelstekort. Zorgvisie*. Geraadpleegd op 25 november 2022 van [Sociale benadering dementie als oplossing voor personeels-tekort - Zorgvisie](#)
- Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (2023) *Kamberbrief met beleidsnota cultuursensitieve zorg*. (<https://www.rijksoverheid.nl/ministeries/ministerie-van-volksgezondheid-welzijn-en-sport/documenten/kamerstukken/2022/12/23/kamberbrief-over-beleidsnota-cultuursensitieve-zorg>)
- Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (2020) *Nationale Dementiestrategie 2021-2026 nationale-dementiestrategie.pdf* (overheid.nl)
- Ministerie van Volksgezondheid, welzijn en sport (2022) *Programma Wonen, Zorg en Ondersteuning voor Ouderen* (WOZO Programma Wonen, Ondersteuning en Zorg voor Ouderen | Rapport | Rijksoverheid.nl)
- Movisie, Nivel, Pharos, Trimbos & Vilans (2020). *Zorgstandaard dementie 2020: samenwerken op maat voor personen met dementie en mantelzorgers* (zorgstandaard-dementie.pdf (dementiezorgvoorelkaar.nl))
- Nies, H., & Canoy M., & Lieber, K., & Stekelenburg, D., & Stolwijk, N. (2021) *Vrijheid zonder vrijblijvendheid: leidraad voor uitvoering van de zorgstandaard 2020* Microsoft Word - 20211130 ZSD 2.0 definitief (alzheimer-nederland.nl)
- NZa (2022) *Informatiekaart wachttijden casemanagement dementie – oktober 2022* (https://puc.overheid.nl/nza/doc/PUC_728265_22/)
- NZa (2022) *Regioanalyse Haaglanden: Inzicht in de zorgkantorregio* (https://puc.overheid.nl/nza/doc/PUC_725276_22/1/),
- <https://www.rijswijk.nl/inwoners/leven/zorg/mantelzorg>, geraadpleegd op 16 januari 2023
- Stichting Transmurale Zorg (2021) *Rapportage onderzoekstraject casemanagement dementie regio Haaglanden* Rapportage-onderzoeksproject-Casemanagement-Dementie-Regio-Haaglanden.pdf (transmuralezorg.nl)
- Tao of Care, Divers DH, Xtra, Frans Hoogeveen, Gemeente DH, Stichting Transmurale Zorg (2021) *Super Dementie Vriendelijk Den Haag* (20211026-Rapport-Superdivers-producten.pdf (transmuralezorg.nl))
- <https://thuisinwassenaar.nl/ak-subject/mantelzorg/>, geraadpleegd op 16 januari 2023
- Vereniging Transmurale Zorg (2022) *Regionale werkafspraken diagnostiek bij een vermoeden van dementie* (Microsoft Word - Regionale werkafspraken diagnostiek bij een vermoeden van dementie Definitief (transmuralezorg.nl))
- Wind, A., & Te Velde, B., & Neumann, R., & Zwart, H., & Blom, A. (2021) *Handreiking Kwetsbare ouderen thuis*. (Handreiking kwetsbare ouderen thuis - LHV)

Websites

- <https://www.alzheimer-nederland.nl/wat-doen-wij/dementievriendelijk>, geraadpleegd op 13 oktober 2022
- <https://www.cbs.nl/nl-nl/visualisaties/dashboard-bevolking/regionaal/inwoners>, geraadpleegd op 7 november 2022
- <https://www.dementie.nl/omgaan-met-dementie/hulp-en-ondersteuning-thuis/ondersteuning-thuis/professionele-zorg-voor-mensen-met-dementie>, geraadpleegd op 13 oktober 2022
- <https://dementienetwerknederland.nl/wat-we-doen/algemeen>, geraadpleegd op 14 oktober 2022
- <https://dementienetwerknederland.nl/wat-we-doen/register-dementiezorg-en-ondersteuning/>, geraadpleegd op 30 december 2022
- <https://www.dementiezorgvoorelkaar.nl/wp-content/uploads/2018/10/format-werkvorm-klantarena.pdf>, geraadpleegd op 14 november 2022
- <https://www.hulpwizjerrijswijk.nl/sdu/zorg-en-welzijn/mantelzorg>, geraadpleegd op 16 januari 2022
- <https://www.hzd.nu/uploads/fckconnector/5ed9c9d8-6b63-5927-9ce1-7d6db65acfec>, geraadpleegd op 7 november januari 2022
- Wat is het? - Institute for Positive Health (iph.nl), geraadpleegd op 14 december 2022
- <https://lv.incijfers.nl/dashboard/bevolking-3/>, geraadpleegd op 7 november 2022
- <https://www.mantelzorglv.nl/>, geraadpleegd op 16 januari 2023
- <https://www.minddistrict.com/nl-nl/wat-is-netwerkzorg>, geraadpleegd op 14 december 2021
- Overzichten - Bevolking - Den Haag (incijfers.nl), geraadpleegd op 7 november 2022
- <https://www.lv.nl/hulp-voor-mantelzorgers>, geraadpleegd op 16 januari 2023
- <https://rijswijk.incijfers.nl/dashboard/bevolking-3>, geraadpleegd op 7 november 2022
- <https://www.rivm.nl/nieuws/leefstijlfactoren-spelen-rol-bij-voorkomen-of-uitstellen-van-dementie>, geraadpleegd op 4 november 2022
- <https://www.vilans.nl/kennis/zorgstandaard-dementie-25-aanbevelingen-goede-dementiezorg>, geraadpleegd op 14 oktober 2022
- <https://wassenaar.incijfers.nl/dashboard/bevolking-3>, geraadpleegd op 7 november 2022
- <https://www.Wezijnzelfhetmedicijn.nl>, geraadpleegd op 14 november 2022
- <https://www.florence.nl/ondersteuning/mantelzorg/taskforce-mantelzorg-den-haag.htm>, geraadpleegd op 16 januari 2023
- <https://denhaagmantelzorg.nl>, geraadpleegd op 16 januari 2023
- <https://www.zorginzicht.nl/ondersteuning/informatie-voor-clienten-over-kwaliteit-van-zorg>, geraadpleegd op 14 november 2022

Uitgever:

Vereniging Transmurale Zorg
Den Haag e.o. Netwerk
Dementie Haaglanden

Teksten:

Marleen Quakkelaar

Aan deze editie

werkten mee:

De leden van het
Netwerk Dementie
Haaglanden

Vormgeving:

Van Galen Design

Portretten pagina 2:

© Getekend Verslag

Fotografie:

V.l.n.r. pag. 1. freshidea via
stock.adobe.com
pag 4 Tamal Mukherjee via
Pixabay
pag 5 Robert Kneschke via
stock.adobe.com,
Gordon Johnson via Pixabay,
sgrunden via Pixabay.
pag 6 Lightfield Studios via
stock.adobe.com
pag 7 Larisa Koshkina via
Pixabay
pag 8 rubics-2546717 Urh
Kočar via Pixabay
pag 16 Monkey Business via
stock.adobe.com
pag 25 Peter Maszlen via
stock.adobe.com

Leden van het netwerk

Arts en Zorg
Buddy Netwerk
Cardia
Evita
Eykenburg
Florence
Hadoks
HagaZiekenhuis
HMC
Home Instead
HVP Zorg
HWW

Liefsthuis
Mr. L.E. Visserhuis
Oldael
Parnassia Groep
Respect Zorggroep
Saffier
SHG
Stichting Johannahuis
SWZ-zorg
Thuiszorg Nescare
WZH
Xtra

Samenwerkingspartners

Alzheimer Nederland
CZ
Gemeente Den Haag
Gemeente Leidschendam-
Voorburg
Gemeente Rijswijk
Gemeente Wassenaar

Copyright

© 2023 Vereniging
Transmurale Zorg
Den Haag e.o.
Netwerk Dementie
Haaglanden

*Niets uit deze uitgave
mag worden verveelvoudigd
en/of openbaar worden
gemaakt door middel van
druk, fotokopie, geluids
band, elektronisch of op
welke wijze dan ook, zonder
schriftelijke toestemming
van de uitgever.*

Dit is een uitgave van
Vereniging Transmurale Zorg Den Haag e.o.
Netwerk Dementie Haaglanden

Bezoek- en postadres
Vrederustlaan 180
2543 SW Den Haag

Contactgegevens
(070) 700 0077
info@transmuralezorg.nl
www.transmuralezorg.nl

Meer info: Meerjarenbeleidsplan Dementie 2023 – 2025
www.transmuralezorg.nl

download

LinkedIn

Nieuwsbrief

www

Vereniging
Transmurale
Zorg sterk in
verbinden